



Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Usuris, & interesse, Pars II. de Cambiis, Pars III. de Censibus, Pars IV. de Societatibus Officiorum

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. VIII. Tyburtina Castri S, Angeli. De pacto legis commissoriæ, ut creditor, certo casu, vel conditione contingente remaneat pignoris Dominus, An & quando dicatur usurarium & invalidum, vel ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74112](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74112)

ratem reportaret; Ideoque observabam intrare ea, quæ habemus in jure, ut impedito non currat tempus ad text. in l. quibus diebus, ff. de condit. et demonstr. l. i. in fine, Cod. de annali except. cap. imputari de regul. jur. in 6. cum concordan. per Buratt. decis. 519. num. 1. Rota decis. 19. num. 9. par. 7. rec. & frequenter; Et de tempore adjecto pacto de retrovendendo, seu alteri retractui non currenente durante lite per alteram partem intentata, Greg. dec. 415. num. 1. Et sequen. Buratt. decis. 937. num. 12. Illa etiam propositione in idem tendente, quod nunquam opponit de mora, vel non implemento ille, qui sive iuste, sive iniuste præstat impedimentum, ne implementum sequeretur ad text. in l. cum ipse, ff. de excusat. tutor. ubi Bart. Bald. & ceteri, de quibus Admen. ad Vestr. lib. 6. cap. ult. num. 25. Et sequen. dicta decis. 19. num. 10. par. 7. rec. Potissimè, quia isti bancherii non contendeant de lucro reportando ex usuris, sed potius de se restaurando de ingenti damno passo ex hujusmodi diuturna lite criminali & civili, cujus sumptus & damna sortem & usuras longè superabant.

TYBURTINA
CASTRI S. ANGELI
P R O
DUCE PARMÆ,
C O M
DUCE BRACCHIANI.

Casus variè decisus per Rotam,
& pendet.

De pacto legis commissoriae, ut creditor, certo casu, vel conditione contingente remaneat pignoris dominus; An & quando dicatur usurarium & invalidum, vel potius subsistat.

S U M M A R I U M.

- 1 Fulti series.
- 2 Vendi vel dari possunt in solutum castri fructus & redditus, ipso castro remanente penes venditorem.
- 3 Emptor cum pacto de retrovendendo dicitur perficere dominus.
- 4 Quando dicatur pignus, & non datio in solutum, & quid in dubio presumatur.
- 5 In claris non inurant præsumptiones, & argumenta.
- 6 De invaliditate pacti commissorii in pignore, & de materia, n. 9.
- 7 An procedat, quando sit ex intervallo.
- 8 Quod idem procedat isto casu, sed difficilius.
- 9 Valet pactum commissorium, ubi non concurrat iniustitia pretii.
- 10 Quando dicatur adesse iniustitia.
- 11 An intret retractio ex clausula ex nunc pro tunc.
- 12 Quando pactum commissorium valeat, quia non continet penam, sed subtractionem lucris.
- 13 Quando poena conventionalis exigatur.
- 14 An dos sit privilegiata, ut pactum commissorium in ea valeat, remissivè.

D I S C. VIII.

DE anno 1504. Joannes Jordanus Ursinus Comes Tagliacotii, & Albæ, debitor Alphonsinæ de Ursinis, Viduæ Petri de Medices in scutis 25. m. pro ejus dote & lucris, huic assignavit fructus & redditus Castri S. Angeli, valutatos in annuis ducatis 480, quousque sibi satisfieret, sub pacto, quod in quocumque casu molestiarum ab ipso Comite, vel suis, aut aliis super dicti Castri possessione inferendarum, dominium directum & utile, cum clausula *ex nunc pro tunc* transferretur in ipsam Alphonsinam, quæ ita præfati Castri domina remaneret. Cùmque circa annum 1538. dictus casus molestiarum contigisset, dicta Alphonsina ceu habens causam ab ea, in vim dicti pacti, jure domini Castri prædictum possidere declaravit, eoque jure successionis translato in Ducem Parmæ, contra ipsum Dux Bracchiani, præfati Joannis Jordani successor, litem introduxit in Rota super dicti Castri restitutione, stante satisfactioe crediti, atque sententiam favorabilem reportavit, quæ transitum fecit in rem judicatam, adversus quam commissa causa restitutionis in integrum in Rota coram Melio, datoque solito dubio, An constaret de re judicata, sub die 18. Junii 1646. ad favorem Ducis Parmæ, negativa prodiit resolutio, confirmata 11. Martii, 1650. Sed repropoita causa sub die 26. Januarii, 1654. recessum fuit à decisis, & in hac ultima resolutione perstitum fuit 14. Februarii, 1656. atque in hoc statu causa reperitur; Quarum decisionum tres ultimæ habentur impressæ, illa scilicet de annis 1650, & 1654. par. 11. rec. dec. 330. & 371. & ultima de anno 1656. apud Consal. in l. unica, Cod. si quis Imperatori maledixerit, fol. 202.

In hujusmodi autem disputationibus, de duobus actum est, Primò scilicet de forma probanti instrumenti, in quo actor suam fundabat intentionem. Et secundò, super validitate, vel invaliditate dicti pacti commissorii, & de utroque agitur in primis duabus decisionibus editis de annis 1646, & 1650. in duabus verò posterioribus de annis 1654, & 1656, suspensio dicto primo puncto, agitur solum de secundo validitatis dicti pacti, atque in ultima tantum disputatione post editam primam decisionem revocatoriam anni 1654. ego evocatus fui ad scribendum in causa pro Duce Parmæ, cùm tunc non essem Advocatus Ducis Bracchiani.

Quatenus igitur pertinet ad hunc punctum pacti commissorii, duo pariter erant puncti, Unus super natura, seu qualitate dicti contractus, an scilicet contineret pignus, vel potius dationem insolutum; Et alter, posito quòd esset pignus, an dictum pactum subsisteret; Dicebamus autem ego, & ceteri pro hac parte scribentes, esse dationem insolutum, non obstante, quòd ageretur de solis fructibus, quia non implicat dictum contractum verificari posse in solis fructibus, redditibus & emolumentis, tanquam diversis ab ipso Castro, cujus dominium compatibiliter remanere potest penes ipsum dantem, ex iis, quæ habentur deducta in alia Tyburtina Castrorum pro eodem Duce Bracchiani sub tit. de feudis, disc. 62. stantibus præfatis illis verbis, *dedit, cessit, transiit in solutum, &c. transferens omne dominium, &c.* ut ponderatur in primis duabus decisionibus huic parti favorabilibus.

Verùm de hoc motivo dubitabam, non quidem ex fallacia dictæ conclusionis, quòd scilicet compatibiliter cum retentione Castri, ejusque domini, vendi, seu insolutum dari possint ejus fructus, reddi-

redditus, & emolumenta juxta firmata dicto disc. 62. sub tit. de feudis, sed ex defectu applicationis ad factum, quoniam de natura venditionis, vel dationis insolutum est, ut bona ita data, perpetuo remaneant penes recipientem; Et quamvis iste contractus ex pacto redimendi subiaceat resolutioni, attamen interim possessor dicitur perfectus dominus ad omnes effectus ex deductis per *Buratt. dec. 677. num. 1. Rouit. prag. 1. de jurib. & ex act. ffc. nu. 82. cum seqq.* atque pretium remanet integrum in casu talis pacti, seu resolutionis restituendum, absque eo quod consumptionem reciperet ex fructibus medio tempore perceptis, utpotè obtentis jure domini, cujus contrarium expressè probabat instrumenti tenor, dum ad litteram convenitur dictum Castrum possideri debere, donec sequeretur satisfactio debiti, ita singulis annis excomputandi seu defalcandi, quod verè & propriè convenit pignori, non autem dationi insolutum, ad text. in l. si convenit 2. § l. finali, Cod. de pignoratitia actione, cum concordantibus deductis per *Surd. conf. 243.* undè scribentes pro actore totum super hoc puncto desumebant, ita enim voluntas remanere videbatur clara in verbis, Et consequenter non intrabat quaestio, de qua plenè apud *Menoch. conf. 201. Greg. & adden. decis. 194. Rotam Anconitana bonorum coram Rojas decis. 180. & 266.* in qua etiam causa adhuc pendente in Rota prodiit novissimè altera decisio praedictarum confirmatoria 14. Maii 1668. coram *Bevilacqua*, An scilicet in dubio bona censeantur per debitorem creditori data in pignus, vel insolutum, de quo articulo habetur pluries in sua materia sub tit. de credito, praesertim in dicta *Anconitana*, quoniam ista quaestio, quae potius est facti, & voluntatis quam juris, procedit in dubio, & quoties voluntas est ambigua, quam ex verbis & clausulis, seu praesumptionibus & adminiculis desumere oportet; Secus autem, ubi ram ex verbis, quam ex ipso facto defalcationis crediti ex fructibus cum expressa obligatione restituendi ipsam rem absq; alia pretii refusione tanquam ex fructibus jam extincti, voluntas videtur clara, in cujus casu non intrant praesumptiones & argumenta ad vulgarem regulam textus in l. ille aut ille, ff. de legatis, tertio procedentem quoque in actibus inter vivos ex deductis *decis. 44. nu. 14. par. 11. rec.* ubi concordantes, Unde propterea quoad hunc primum punctum, quamvis more Advocati plura deducere ad probandam dationem in solum deducta ex d. *conf. 201. Menoch. & Comitul. dec. 4.* quae videtur auctoritas magis proxima & specialis in casu, & in dictis decisionibus apud *Rotas* cum aliis in praefatis primis duabus decisionibus huic parti favorabilibus, attamen reflectendo ad veritatem, contrarium videbatur probabilius.

Quoverò ad alterum punctum, validitatis scilicet vel invaliditatis dicti pacti commissorii posito pignore; Quamvis ego & ceteri pro hac parte scribentes admitteremus juris regulam super hujusmodi pacti invaliditate ad text. in l. finali, Cod. de pactis pignorum, & cap. significante de pignor. utrobique DD. de quibus *Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 9. Gaut. de credito cap. 4. quasi. 9. num. 102. Cyriac. contrav. 393. Surd. dec. 248. Leotar. de usuris quasi. 69. & 70.* apud quos ceteri de materia; Dicebamus tamen id procedere, quando pactum adjicitur in contentu occasione mutui per suffocatum debitorem ad favorem callidi creditoris, ita enim in statu indigentiae pecuniarum constitutum suffocantis, secus autem si adjiciatur ex intervallo, quando dicta ratio promptae necessitatis & suffocationis non

urget, ut in datione insolutum, ut ita distinguendo tenent *Fulgos. conf. 133. Decius conf. 166. num. 6. Menoch. consil. 343. nu. 17. & ceteri.*

Verum de hoc fundamento pariter dubitabam, quoniam ex iis, quae super ista conclusione habentur in *Romana locorum Montium de Mutis sub tit. de Regalibus disc. 32.* & apud *Leotar. d. quasi. 70. nu. 2. cum seqq.* cum aliis in dictis posterioribus decisionibus, praesertim prima, quae est 30. par. 11. rec. magis communis, meliusque fundata videtur contraria sententia, ut etiam in pacto ex intervallo scenus adesse possit, dum urget quoque eadem ratio suffocationis, si non pro obtinendo de novo mutuam pecuniam, pro obtinendo tamen dilationem, & nè aliàs ad jam mutuatae restitutionem suffocetur, quod sonat in idem, Solumque dicta distinctio, an sit incontinenti, vel ex intervallo, remanet considerabilis in ordine ad facilius, vel respectivè difficilius inducendum scenus, ejusque praesumptionem in ambiguo, ut bene ponderatur per *Leotar. ubi supra, & advertitur d. disc. 32. sub tit. de Regalibus.*

Solidum igitur, ac curum motivum, ex quo pro meo judicio, reflectendo ad solam veritatem, non placebant ultimae resolutiones super dicti pacti invaliditate, consistebat in eo, quod ex recepto sensu omnium supra allegatorum, ac aliorum apud eos, haec infectio fundata est in pretii injustitia, ex qua resultet creditoris asperitas, & depravata intentio, & e converso debitoris suffocatio, cum unius immoderato lucro, ac alterius damno ob solutionem pecuniae in tempore non factam; Ubi autem haec ratio cessat, quia nempe conventum sit rem ceteri emptam, seu creditoris adjudicatam pro justo pretio, tunc justitia praedicta non remanet, nullumque concurrat creditoris lucrum, vel suffocati debitoris damnum, & consequenter cessant omnes rationes, hujusmodi pactum improbant; Licet enim non desint rigorosi censesores, volentes, ut data etiam justitia, adhuc mixtura mutui cum altero contractu usuram redoleat, ob necessitatem, qua debitor premittitur invitus vendere, vel emere, seu locare, vel conducere, &c. & e converso utilitatem creditoris resultantem ex certitudine, quam habet obtinendi emptionem seu conductionem, &c. Nihilominus data justitia & aequalitate, rationabiliter ista rigorosa opinio est magis communiter rejecta ex iis, quae habentur supra in *Rom. locat. vena ferri, & in Tusculana hoc eodem tit. disc. 2. & 4.* Unde cum in hac facti specie supponeretur, concluderentur justificari istud castrum esse longè inferioris valoris, quam importaret dictum creditum ducatorum 25. m. pro quo hujusmodi assignatio facta erat, exinde resultabat cessare injustitiam, quae esset unicum fundamentum infectionis hujusmodi pacti commissorii.

Non negabant scribentes pro actore, prout & decisiones pro eo editae non negant, veritatem dictae theoricæ seu conclusionis, ut scilicet data justitia, pactum subsistat, sed resolutionum fundamentum est in defectu applicationis ad factum; Tum quia de anno 1638. quando conditio molestiarum purificata fuit, & successivè venit casus pacti, creditum erat notabiliter extinctum cum fructibus in termedio tempore, annorum circiter 34. perceptis, unde propterea ita verificabatur, quod pro modulo residuali credito pignus majoris valoris creditori addiceretur, & sic intrabat injustitia. Tum fortius, quia dari poterat casus, quod ista conditio purificaretur in ultimis annis, ipsius debiti extinctione penè sequatà, & Castrum restitutione imminente, ita ut creditor pro minima summa residuali

duâ totam rem cum nimia asperitate reportaret, atque istud secundum motivum fuit potissima causa resolutionum.

Et quamvis ex hac parte diceretur, quod stante clausula, *ex nunc pro tunc* in dicto pacto adjecta, ita fingeretur hujusmodi applicationem jure domini, & retractionis sequi ab initio, ac de ipso tempore contractus, quo attentio, injustitia concurreret potius ex parte creditoris, cum valor pignoris esset inferior credito; Nihilominus scribentes in contrarium, quibus dicta decisio adhæret, mordicus insistebant super hujusmodi retractionis impracticabilitate ob defectum extremorum, quodque de privatione ad habitum non daretur regressus, dum rata crediti cum fructibus interim perceptis jam evanuerat, ac extincta erat, ideoque loco pretii servire non poterat, ut habetur in eisdem decisionibus.

Adhuc tamen mihi videbatur veritas in contrarium, quodque verè in hac facti specie non intrarent dicti termini pacti commissorii fœnus redolentis, neque modo aliquo intrarent rationes, ex quibus ejus infectio resultat, sed quod potius esse-
mus in casu donationis & benevolentia, quam creditrix debitori sub certa conditione seu pacto resolutionivo ita facere voluit, juxta terminos textus in *l. pecunia, ff. de usuris cum similibus*. Cum enim certum esset, quod attentio tempore contractus, creditum longè superaret valorem ipsius Castri, unde creditrice volente, debitor non solum dicto Castro ex tunc, sed etiam aliis bonis se privare cogendus esset, ac etiam vel ex bonis pro dicti crediti assequutione ab ipso debitore obtinendis, vel ex investimento pecunie, quæ ab eodem tunc de justitia recuperari potuisset, ipsa creditrix longè majorem fructum, salva forte, obtinere potuisset in perpetuum; Hinc proinde de plano resultat, læsionem vel suffocationem potius contingere in ipsa creditrice ita notabiliter præjudicata, & quæ potius ex quadam liberalitate & benevolentia ita cum debitore se gerere voluit, sub dicta tamen conditione, cujus purificatio, non pœnam debitoris importare dicebatur, sed potius ademptionem lucri seu donationis, juxta terminos *d. textus in l. pecunia 9. ff. de usuris*, sive alios in *l. i. Cod. de donat. qua sub modo*, cum similibus, de quibus in proposito pacti adjecti in cambio limitato sub conditione solutionis in tempore, qua non sequuta, debitor remaneret subiectus cambiis currentibus, habetur in *Romana cambi de Sfortis, sub tit. de cambiis, disc. 6.*

Eòque magis hæc sine dubio procedere dicebam, quia conditio non erat ob non datum, & sic ob pecuniam in tempore non solutam, quo casu propriè intrat suspicio fœnoris, cujus ratione habemus, quod pœna conventionalis ultra id quod interest, non exigitur, sed est ob factum, vel non factum, quo casu id non intrat, juxta distinctionem, de qua *decis. 170. par. 11. rec.* & conferunt, quæ habemus de jure, ac circumscripta Bulla *Pii V.* in materia pacti rescissorii contractus censuralis in casu non implementi ex parte debitoris cum similibus; Et quidem videbatur quidam rigor regulæ applicare ad hunc casum ea, quæ in jure habemus de infectioe pacti commissorii in pignore, cum id fundetur in asperitate ac depravato animo creditoris, ac suffocatione debitoris, quorum utrumque in præsentem cessabat, imò erat in oppositum.

Disputatus etiam fuit articulus, an favor dotis istud pactum sustineret, ac tolleret infectioem

aliâ in eo cadentem, sed de hoc habetur particulariter actum in hac eadem causa *Tyburina* in sua materia *sub tit. de dote*.



ROMANA

S E U

REATINA DOTIS,

P R O

FELICE THEA DE SARDIS,

C U M

DOMINICO.

Casus disputatus coram A. C. & resolutus, ut infra.

De contractu antichresis, & ut vulgò dicitur, ad gaudendum; An & quando dicatur validus, vel respectivè fœneratitius. Et de effectibus exinde resultantibus imputationis fructuum in sortem, ac aliis.

S U M M A R I U M.

- 1 *Facti series.*
- 2 *De questione, an bona data sint in pignus, vel in solutum.*
- 3 *De contractu antichresis, seu ad gaudendum.*
- 4 *Creditor non facit suos fructus pignoris, sed imputat in sortem.*
- 5 *An tamen pro ejus pecunia debeat habere interesse lucri cessantis, vel damni emergentis cum dictis fructibus compensandum.*
- 6 *Quid ubi adest pactum de lucrando fructibus.*
- 7 *De contractu antichresis, de quo num. 3, an sit licitus & validus, nec. nè, & num. 10.*
- 8 *Valeat favore dotis constante matrimonio.*
- 9 *Antichresitor, qui pactus est de usuris, durante dilacione possit istam negligere, & petere debitum stante invaliditate conventionis.*
- 10 *De eodem contractu antichresis, vel ad gaudendum, quando valeat.*
- 11 *Revocata alienatione feudi ob defectum assensus emptor restituit fructus, sed obtinet interesse pretii.*
- 12 *In quo differat Rom. Curia ab alijs Tribunalibus in hac materia usuraria.*
- 13 *Quæ regula tenenda sit in hac materia.*

D I S C. IX.

Nupta Cæcilia Dominico cum dote in quantitate, istius loco ex intervallo, frater dotans assignavit Dominico Viro quædam bona, sibi reservato jure illa rehabendi, quando dictam quantitatem solveret; Post aliquod verò tempus Vir, vel quia in aliquibus bonis molestias pateretur, vel quia non expediret illa amplius retinere, in vim instrumenti dotalis judicium instituit contra Felicem dotantis heredem pro consecutione dictæ quantitatis, ipsaque rea conventa excipiente de præfata assignatione bonorum, replicabat actor de dicti contractus fœneratitii invaliditate, quodque propterea habendus non esset in consideratione; Et credo, quod Prælati ab A. C. deputatus, infra-